

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některým aspektům § 54 zákona o rodině aneb je soulož *condicio sine qua non* určení otcovství ?

Zákon č. [94/1963](#) Sb., zákon o rodině ve svém § 54 stanoví, že nedošlo-li k určení otcovství podle předchozích ustanovení zákona, může dítě, matka i muž, který o sobě tvrdí, že je otcem, navrhnout, aby otcovství určil soud.

Zákon č. [94/1963](#) Sb., zákon o rodině ve svém § 54 stanoví, že nedošlo-li k určení otcovství podle předchozích ustanovení zákona, může dítě, matka i muž, který o sobě tvrdí, že je otcem, navrhnout, aby otcovství určil soud. Za otce se považuje muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto osmdesát a více než tři sta dnů, pokud jeho otcovství závažné okolnosti nevyklučují.

K určování otcovství soudem podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod. dochází pouze tehdy, jestliže domněnka otcovství nesvědčí ani manželce matky podle ustanovení § 51, ani nedošlo k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle ustanovení § 52 a § 53 (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. Rc 71/65 5 Cz 81/65 [Sb.s.r. 65, 10: 407]); tedy za předpokladu, že nepřichází v úvahu žádná z dvou zákonných domněnek otcovství, lze přikročit k určení otcovství podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod.

V § 54 odst. 2 je konstruována právní domněnka stanovící, že za otce je považován muž (nevyloučí-li závažné okolnosti jeho otcovství), který splní zároveň obě uvedené podmínky, tedy souložil s matkou a (konjunkce) souložil s ní v zákonem uvedené době.

Za otce však může být považován i muž, který splňuje pouze jednu z podmínek: s matkou souložil, ne však v uvedené době. To, že muž s matkou nesouložil v uvedené době, nezpůsobuje nemožnost určení jeho osoby otcem, pouze způsobuje, že mu nesvědčí domněnka otcovství. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí Rc 98/67 5 Cz 32/67 [Sb.s.r. 67, 10: 594] konstatuje, že právní domněnka uvedená v § 54 odst. 2 neznámá, že nemůže být v žádném případě určen otcem dítěte muž, který s matkou dítěte souložil mimo tzv. kritickou dobu, tj. v době, od které uplynulo do narození dítěte méně než 180 anebo více než 300 dní (tento závěr Nejvyššího soudu je správný i s ohledem na současné poznatky lékařské vědy, kdy je možné zachránit novorozence, i pokud se narodí v době, kdy uplynulo méně než 180 dní od soulože). S ohledem na tento judikát se nelze ztotožnit s názorem Plecitého, V. in Plecítý, V., Salač, J.: Základy rodinného práva, Praha 2001, str.77, když tvrdí, že pokud by nebyla prokázána soulož v rozhodné době, nemá smysl provádět jakékoli jiné důkazy ke zjištění dalších okolností.

Dostáváme se k hlavní otázce tohoto článku; pokud jsme připustili, že k určení otcovství stačí splnit pouze jednu z podmínek uvedených v ustanovení § 54, tedy podmínku soulože, a nikoli také zároveň druhou podmínku, kritickou dobu soulože, musíme se ptát, zda je možné připustit určení otcovství i za předpokladu, že muž s matkou dítěte vůbec nesouložil. Jinými slovy, způsobuje absence soulože nemožnost určení otcovství, či způsobuje pouze to, že muži nesvědčí domněnka otcovství. Vzhledem k výše uvedenému i k celkové konstrukci domněnek otcovství se domnívám, že nedostatek soulože nezpůsobuje nemožnost určení otcovství.

V praxi to může mít dopad na případy, kdy dojde k oplodnění vajíčka, aniž by došlo k souloži.

Výkladem pojmu soulož se zabývá zejména trestněprávní teorie i praxe a tento výklad je jistě použitelný i pro oblast práva rodinného. Za soulož se považuje spojení pohlavních orgánů muže a

ženy, a to i v případě, že došlo i jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy. Zda došlo k pohlavnímu ukojení nemá na posuzování soulože vliv. (srov. např.: Stanovisko Tpj 19/81 [Bulletin. 81, 2: 31], Rt 17/82 Stanovisko Tpjf 158/80 [Sb.s.r. 82, 4-5: 246], 6 To 35/93 [PrRo. 95, 6: 251], Rt 6/84 3 To 3/83 [Sb.s.r. 84, 1 : 52]).

Vzpomeňme například na medializovaný případ sporu o určení otcovství ve Spolkové republice Německo, kdy žena sperma získané orálním sexem použila k oplodnění svého vajíčka. Lze si představit i případy, kdy žena získá sperma dokonce proti vůli muže (násilí, včetně uvedení do stavu bezbrannosti lstí, zneužití stavu bezbrannosti atd.).

Závažné důsledky pro praxi, by naznačený výklad mohl mít pro institut umělého oplodnění, a to zvláště v situaci, kdy je v současné době umělé oplodnění upraveno pouze směrnici č.

OP-066.8-18.11.1982 ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, o podmínkách pro umělé oplodnění, z roku 1982 (dále jen směrnice). Dle směrnice lze sice umělé oplodnění provést jen na žádost obou manželů a navíc zákon o rodině v § 58 odst. 2 (odst. 2 byl do zákona vložen zák.č. [132/1982](#) Sb.) stanoví, že otcovství k dítěti narozenému v době mezi stoosmdesátým dnem a třístým dnem od umělého oplodňování vykonaného se souhlasem manžela matky nelze popřít (otcovství lze popřít, jestliže by se prokázalo, že matka dítěte otěhotněla jinak), avšak jistě si lze představit situaci, kdy k umělému oplodnění dojde bez souhlasu manžela matky (pro náš výklad je nedůležité, zda k tomu dojde omylem, nepoctivým jednáním matky či jednáním lékaře v rozporu se zákonem), nebo kdy dojde k umělému oplodnění svobodné ženy. Vzniká tedy otázka, zda otcem může být určen dárcce spermatu.

Pro srovnání uvádím znění ustanovení § 163 ABGB : O kom bude prokázáno způsobem předepsaným v soudním řádě, že s matkou dítěte obcoval v době, od které neprošlo až do jejího slehnutí méně než 180 a více než 300 dní; nebo, kdo to i jen mimo soud dozná, o tom platí domněnka, že dítě zplodil. Konstrukce je tedy obdobná zákonu o rodině, obcování v kritické době je podmínkou nutnou pouze pro to, aby otci svědčila domněnka otcovství.

Ze zásady materiální pravdy (§ 6 OSŘ) vyplývá pro soud povinnost zjistit skutečný stav věci co nejučelněji, tedy zjistit to, kdo je otcem, a nejen to, komu svědčí domněnka otcovství. Navíc při situaci, kdy došlo k narození dítěte bez předchozí soulože, je stav, kdy bude určen biologický otec (tedy muž jehož spermie oplodnili vajíčko) dítěte, oproti stavu, kdy nebude určen žádný muž za otce dítěte, ve zřejmém zájmu dítěte. Vzhledem k uvedenému i k rozvoji lékařství od roku 1982 (kdy byla vydána směrnice) považuji za vhodné, aby problematiku umělého oplodnění upravil nový předpis se silou zákona.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)

- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)